

sanctum ad Filium, et per Filium ad Patrem humana ascendunt. Ideo namque abeunte Filio mittitur paracletus Spiritus, qui corpus capiti uniat, id est Christo, et ipse Deo, sicut scriptum est : *Caput mulieris vir, viri Christus, Christi Deus (I Cor. xi)*. Spiritus igitur regit, consolatur, erudit et perducit Ecclesiam ad Christum, quam ipse simul sine macula et roga offeret regnum Deo et Patri. Quod in nobis adimplere dignetur gloriosa Trinitas.

Hæc tibi, frater, inter innumeras angustias, ne

A non obediremus, scripsimus. Venerunt enim hoc anno super regiones nostras mala pestilentiae et famis, qualia omnia retro sæcula, ut putatur, non viderunt : quorum quidem præterito anno signa vidimus, et notavimus, scientes omnis rei eventus causas habere, unde proveniant ; et præparationes, quomodo ; et signa, quando ; et finales commoditates, quare contingant : nihil enim a sapientia sit, nisi sapienter ; et a summo bono, nisi bonum, et bene, et ad bonum. Vale, et ora pro nobis, diligens nos, quia nos te diligimus.

EJUSDEM ISAAC

EPISTOLA

AD JOANNEM EPISCOPUM PICTAVIENSEM

DE OFFICIO MISSÆ.

Domino et Patri in Christo, JOANNI, Dei gratia Pictavorum episcopo, frater ISAAC abbas Stellæ, salutem, obsequium, obedientiam.

Ecce, quod diu multumque postulando impetrare non potuit vestra humilitas, imperando cito extorsit auctoritas. Cogit enim nos, ex occasione collationis (qua utique pœnitent nos sic leviter effudisse), stylo alligare, quomodo in sacrum canonein, dum sacrosancta celebramus, intendimus. Rem quidem difficilem, et fortasse inexplicabilem. Nihil humano corde fugacius, nihil curiosius, quare et id tam morose in uno tenere nimis arduum, et in unum uniformiter sæpe intendere, sed hoc ex vitio curiositatis. Unde consulens infirmitati nostræ gratia divina, antiqua capitula, tota sensuum novitate sæpe perfundit, qui cum subito effulserint, supra omnem humanum modum miramur, ubi nunc latitaverunt, unde tam subito emergerint. Ex ipsa vero admiratione dilatatur cor, sicut scriptum est, et ob ipsam dilatationem adimpletur devotione, dilectione, delectatione juxta Psalmistam : *Dilata os tuum, et implebo illud (Psal. lxxx)*. Nonnunquam vero luce clarius visa, et super mel et favum dulcius gustata novitas suavitatis, dum per eadem transimus, absconditur, juxta illud : *Quam magna multitudo dulcedinis tuæ, Domine, quam abscondisti timentibus te! (Psal. xxx)* id est ut timeant te : ipsa enim absconditio timorem gignit horribilem, horror dolorem, dolor gemitus, suspiria et internos conquestus inenarrabiles, ita ut nihil minus lugeamus amisisse nos vetera quam gaudeamus invenisse nova : sicque utraque vicissitudine, ac si per utramque molam contracti, comminuti, perinoluti, in similitudinem sacrificii Dei transimus : ipsamque utroque genere

B lacrymarum, id est compunctionis et devotionis commiscentes, et in cilibano cordis contriti et humiliati coquentes, nosmetipsos panes propositionis efficimus, quos primo omnium offeramus. Quoniam ergo, serenissime Pater, nos nobis ipsis minime constamus, sed spiritus ubi vult, et quod vult, spirat, et nescimus unde veniat, aut quo vadat ; et non potest homo a semetipso accipere quidquam, nec pro voto id ab alio, nisi datum fuerit desuper, humilitati postulationis vestræ sapientius hucusque siluimus, quam imperio auctoritatis vestræ : adhuc loqui possumus. Sed fortasse non quid nobis rorem cæli desuper, aut quomodo nubes pluant, quæratur, sed quomodo aperiatur terra, et germinet Salvatorem ; quæstio est, non quomodo prospiciat justitia de cælo, sed quomodo oriatur veritas de terra ; non quomodo intendat in nos Deus, sed quomodo intendamus in ipsum.

Nos itaque, ut simpliciter fateamur, singulis capitellis sigillatim, prout gratia nobis datur, intendimus ; et dum ea quasi ubera de cælo plena per labia sumimus, intente lactemus, ex ore infantis et lactentis perficientes laudes, quas valemus. Unde licet ibi plurima et diverso modo dicantur, et fiant ; nos tamen sub trina actione fere universa concludimus. Tres enim distinguuntur in sacro canone principales actiones, quibus quasi tria deserviunt altaria, quibus quasi trinus assistit sacrificex, cum quodammodo tribus sacrificiis. Et est fortasse hoc exemplar, quod ostensum est Moysi in monte, juxta quod umbram conderet futurorum, id est tabernaculum in deserto. Vidit in alto quod faceret in imo, in monte didicit quod faceret in plano, ^{in altum} tandem didicit quod doceret deorsum. ^{didicit a Deo,}

quod doceret homines. Juxta hanc formam et Apostolus loquitur : *Ego, inquit, et quod accepi, tradidi vobis (I Cor. II)*. O bone Pater, attende tibi ipsi, quanti hodie tradunt, quod nec a Deo, nec ab Apostolo acceperunt ! Traditiones hodiernæ fere omnes turpi lucro deserviunt ; pœna quæ pro commissis irrogatur, fere omnis pecuniaria est : beneficium quod quasi gratis impenditur, fere omne et si pretium ante non taxat, obsequium postea sperat. Gravidæ sunt hodie gratiæ nostræ, sub prætextu virginis prægnantem nuptui tradimus. Hanc simulationem nec docuit Moyses, nec docuit Paulus. Non est hæc figura de monte. Tabernaculum igitur de monte, id est tabernaculum Dei cum hominibus, sic compositum est, ut in atrio altare habeat æneum, ubi animalia sacrificantur ; intus autem in tabernaculo aliud aureum, quod dicitur altare incensi, ubi thymiama ponitur, et thus, et cætera, quæ concremata odoriferum fumum redoleant ; post quod quasi in intimo et supremo positum est propitiatorium, quod non solum sanctum, sed Sancta sanctorum dicitur.

Inter propitiatorium ergo et altare aureum, vclum panditur ; quod in passione Christi scissum est, ut pateret propitiatorium, id est corpus Christi : quod etiam sub hoc mysterio nudum cruci affixum est. Inter altare aureum et æneum paries quidem tabernaculi in eremo, et murus dividit in templo ; de quo peccator per pœnitentiam tendens ad justitiam, sic loquitur : *Et in Deo meo transgrediar murum (Psal. XVII)*. Primum enim altare cor contritum et humiliatum significat : in quo dum quod quasi jumentum viximus, et irrationabiles actus per pœnitentiam mactamus, quid nisi animalia diversorum generum Deo sacrificamus ? Talia etenim animalia in conversione peccatoris, qui per peccatum quidem foris est, et nisi per condignam pœnitentiam non intrat ad justitiam, mactat cordis compunctio, excoriat oris confessio, in frustra concidit dijudicatio ; comburit autem condigna afflictio. Æneum quidem est, obscurum videlicet et sonorum, quia collocatur pœnitens in semetipso in obscuris, dum anxietur in semetipso spiritus ejus, et cor conturbatur, et de profundis fortiter clamet opus est, ut audiatur ejus vox in excelsis. Sic enim in Deo suo transgredi poterit murum, qui inter culpam et justitiam dividit, quoniam sacrificium acceptum Deo spiritus contribulatus, qui cor contritum et humiliatum non despicit ; sed in vero altari quod intus et aureum est, cor significat per pœnitentiam purgatum, testimonio bonæ conscientiæ rutilans et clarum. Similiter quod devotio offert sacrificium justitiæ, oblationes et holocausta ; dum non adhuc sua commissa deplorat ; sed jam in divinis exultat, non jam de commissione criminum gemit, sed de collatione virtutum gratias agit. Tertium vero, quod inclius propitiatorium quam altare dicitur, ubi non angeli quandoque, et quibusdam, et quicumque apparent ;

A sed semper et aliis expansis propitiatorium obumbrantibus, ipsum, et cherubim cor significat super nebula phantasmatum, exaltatum ; sicut dicitur : *Accedet homo ad cor altum (Psal. LXIII)*, cujus conversatio in cœlis est, non solum desiderio et spe, sed jugi, quantum homini fas est, contemplatione, quæ retrorsum sunt, sive bona, sive mala, oblitum, in anteriora se semper extendens, sequens ad brachium supernæ vocationis, in quod desiderat et delectatur cum angelis prospicere.

Primum igitur sacrificium pœnitentiæ, quam super cor contritum spiritus reclus offert, id est compunctio ; secundum justitiæ, quam super cor mundum offert Spiritus sanctus, id est devotio ; tertium vero intelligentiæ, quam super cor altum offert spiritus principalis, id est contemplatio. Compunctio enim perversos corrigit, devotio correptos dirigit, contemplatio autem directos erigit, et cum angelis conversari facit. Cor contritum in præteritis malis cruciatur ; cor mundum in presentibus donis delectatur ; cor autem altum præmia æterna contempletur. Pœnitentia separat a diabolo, justitia conjungit Deo, intelligentia vero delectatur in ipso. Hæc est compositio tabernaculi Dei, non tam cum hominibus, quam in hominibus, cujus imago quomodo in sacro cœnone fulgeat, in promptu est, ubi distincte prius sacrificium offertur servitutis, postmodum libertatis, tertio unitatis. Ad hoc enim per divina sacramenta a servitute diaboli per Filium liberamur, ut ipsi Patrifamilias cum Filio uniamur. Sic nempe pro servis Filius loquitur Patri : *Volo, Pater, ut sicut ego et tu unum sumus, ita et isti sint unum nobiscum (Joan. XVII)*. Omnis ergo actio sacramentorum cœlestium huic fini deservire dignoscitur, ut sine fine uni Deo per Christum uniti, in Christo delectemur. Ideo unus panis, unum corpus multi sumus ; sed non multa capita habemus, sed unum, et cujus caput Deus ; quatenus multi per unum, et in uno, uniti, unus cum eo spiritus efficiamur : cum sapientia de sapientia sapientes, cum vita de vita viventes, cum virtute de virtute potentes, cum charitate de charitate ferventes, cum justitia recti, et cum lætitia de lætitia semper læti. Sed proprie de extrema actione hoc gestiens prælibavit nimium avida devotio.

Cunctis igitur rite dispositis, quæ ad primam actionem pertinent, præmissis quibusdam orationibus seu postulationibus cum incenso arietum, id est suffragiis apostolorum ac martyrum, accedit visibilis sacerdos, et adhuc quasi qui natus est de carne caro, ad offerendas visibiles hostias, et de terra terrenas ; et hoc super altare visibile et materiale, materiali oleo visibiliter consecratum. Et hæc omnia quasi adhuc foris aguntur, dum quæ fiunt, et quomodo fiunt foris conspiciuntur : unde et ad servum, qui non manet in domo in æternum, pertinere noscuntur. Quamobrem et servitutis oblatio dicuntur, sicut dicitur : *Hanc oblationem servitutis nostræ (can. miss.)*, et oblationem servitutis panem

et vinum recte nominat; nam cum homo de terra sumptus per naturam, super terram dominus constitueretur per gratiam ab auctore naturæ et datore gratiæ, recedens per culpam infra terram damnatus est per justitiam. Unde cui terra famularetur gratis fertilis ad suavitatem, nunc multis et miris obsequiis delinita, laboribus et sudoribus plurimum miseris ac miserandis exulta, vix largitur ad necessitatem, sicut scriptum est: *In sudore vultus tui vesceris pane tuo* (Gen. III). Quoniam ergo in victualibus, sine quibus vita animalis non transigitur, principalia sunt panis et vinum, apte per ea virtus vitæ animalis dum offeruntur, offertur. Præcipua quippe illius portio sunt, et totum figurant. Itaque quid amplius potest servus qui reconciliari appetit Domino suo, quam de penuria sua totum victum suum offerre, et sic totam vitam suam mactare? Sic igitur in prima actione, dum in pane et vino totum victum suum offert, totum quod animaliter vivit, occidit; vitam enim occidit qui victum ei subtrahit. Hinc est quod sapienter dicitur: *Ad mensam magnam sedisti; diligenter attende quod apponitur tibi. Fige cultrum in gutture tuo, sciens quoniam talia oportet præparare* (Prov. xxiii). Mensa magna est altare Domini; ille nobis apponitur ibi ad refectionem, qui corpus et animam suam posuit pro nobis ad redemptionem. Attendendum est quod talia oportet etiam illi præparare, id est pro illo nostrum simul et similiter corpus et animam ponere. Sic enim per spiritum consilii ipse sibi respondit Propheta: *Quid retribuam Domino pro omnibus quæ retribuit mihi? Calicem salutaris, etc.* (Psal. xv.) Formam vero attende, quam subtiliter et eleganter expressit, dicens: *Fige cultrum in gutture tuo*. Cultrum quippe abstinentiæ et inediæ quasi in gutture figimus, dum qui totum victum nostrum Deo obtulimus, de eo postmodum parce et timide quasi de altari Dei ad necessitatem sumimus. Nam qui altari deserviunt, ordinavit Dominus de altari vivere. Alioquin si post oblationem talem iterum diliciose et luxuriose, quasi de nostro absumimus, totum quod offerimus, auferimus; et de rapina jam pejus vivimus. Nam sic jam non Domino, sed nobis vivimus et morimur; et sive sic vivimus, sive sic morimur, jam non Domini, sed nostri, ino nec nostri, sed diaboli sumus. Ideo, vir bone et prudens, diligenter attende, nostrum esse altare, de quo non licet edere iis qui tabernaculo corporis sui deserviunt; sed sicut corpus polluitur voluptate, ita anima vanitate, et spiritus ambitione fœdatur.

Ista sunt nimirum capita draconis quem dedit Dominus escam populis Æthiopam; iste calix dæmoniorum quem simul bibere cum calice Domini non convenit. Nulla enim conventio Christi ad Belial. Nunquid si mundus es corpore, statim mundus spiritu? Imo mundus corpore, mundior sit anima, et spiritu mundissimus; quatenus castitate, puritate, humilitate totus mundus non indigeat nisi ut pedes lavet. Ecce in quid intendimus, dum

A primam oblationem offerimus; ecce quid esse contendimus, dum in ista intendimus, ista cogitamus, dum ista tractamus foris verbo et lingua, intus quantum possuntus opere et veritate. Veruntamen altioris opus est consilii. Totum quod potest in hac actione servus facit, sed in toto non satisfacit, non potest amplius aliquid, sed hoc totum non sufficit; occidere se potest, sed non vivificare potest; itaque oratione se erigit, et ad eum qui omnia potest se convertit, dicens: *Quam oblationem, tu Deus, in omnibus, benedictam, ascriptam, ratam acceptabilemque facere digneris, ut corpus et sanguis nobis fiat* (can. miss.). Ac si dicat: Domine, feci quod potui; supple quod non potui; et in fide nihil hæsitans accedit ad actionem secundam, dicens: *Qui pridie quam pateretur, etc.* (ibid.), et ad verba illa potentia et efficientia, sicut scriptum est: *Dabit voci suæ vocem virtutis* (Psal. Lxvii); dicit enim et facit: verbum et virtus: *Hoc est corpus meum* (can. miss.).

B Fit igitur super omnem rationem humanam, divina virtute, humana sollicitudine, de veteri cælo veteris hominis, novus cibus homini novo. Habens ergo novus sacerdos, non jam vetus Melchisedech, neque natus caro de carne, non de sudore suo, neque de terra, cui misere et multiplicatae servit; sed novus Jesus natus de Spiritu spiritus, de donis ac datis divinis, de cælo crelestem hostiam carnis et sanguinis offert, dicens, non ut prius timide, neque hostiam servitutis, sed cum exultatione et lætitiis: *Præclaræ majestatis tuæ, hostiam puram, et purificantem, sanctam, et sanctificantem, immaculatam, et immaculatos efficientem, id est panem sanctum, nec temporalis, nec animalis, sed spiritualis, et æternæ vitæ, et calicem, qui in perpetuum satiare et salvare potest; et ideo, salutis perpetuæ* (ibid.). Amplius autem, quia caro et sanguis non prodest quidquam, secundum verbum, quia spiritus et vita sunt, altius adhuc aliquid expetit, cui donec per corpus in cælo Deo uniatur, et per humanitatem divinitati conjungatur, nihil sufficit, quippe qui scalam sibi crexit, ascendere utique satagit. Unde et per hanc oblationem accingit se ad orationem, dicens: *Supra quæ propitio, etc.* (ibid.), et quasi per gradus ipsius scalæ ascendens, commemorat munus Abel pueri, sacrificium Abrahæ, oblationem Melchisedech sacerdotis, qui elegantem speciem expressit in pane et vino; sicut Abraham veritatem in filio, et Abel innocentiam munus in agno.

C Hac itaque oratione fretus, cum fiducia accedit ad actionem tertiam. Sed quoniam ad illud summum subline altare in conspectu divinæ majestatis, ubi summus et perpetuus Sacerdos assistit vultui Patris, nondum ut vult, valet ascendere: nam et hoc dum se visibilis sacerdos infra visibile altare inclinatur, et surgens osculatur, significat: rogat per manus angeli, invisibilis videlicet sui ministrari, et sacrificium suum perferri, et corpori Christi in

cœlo uniri, quatenus sicut per ipsum quod hoc inspicit, panis et vini de primo altari sumimus, et in veritate carnis et sanguinis de secundo ultra velum in cœlo benedictione olim semini Abrahæ promissa, et gratia Mariæ allata, virtuti sacramenti ipsius communicet, id est summo capiti per spiritum uniatur. Caput enim Christi Deus. Ecce, Pater serenissime, quomodo sicut in præfatione commonetur, *sursum corda*, sursum verba, sursum opera. Prima namque oblatio separat a mundo, secunda conjungit Christo, tertia unit Deo. Prima mortificat, secunda vivificat, tertia deificat. In prima actione passio, in secunda resurrectio, in tertia glorificatio. Unde et dicitur: *Memores beate passionis, necnon et ab inferis resurrectionis*, etc. (*can. miss.*), primus quasi foris in atrio vitam animale, secundus intus et in templo sensum rationalem, tertius ultra velum et in cœlo jam ipsam fidem. Sicut enim super animale sensum ratio, et super rationem fides; ita super fidem visio. Quod enim

videt quis quid sperat? Sic carnalis fit spiritalis, et spiritalis cœlestis, aut divinus; servus fit liber, et regnat cum Patre Filius, inimicus amicus, et hæres. O sacerdos Christi, insiste dum assistis! ista dum facis, has veri servi tui pie memor, qui vestræ paternæ in omni oratione et sacrificio reminiscimur!

Sed ecce dum delectabat nos ista vobis scribere, tum pro materia, tum pro persona, ne epistolarem modum excederemus, procuravit vester Hugo de Calviniaco, qui subito impetu in nostros irruens, de conversis aliquos propria manu diu dure verberavit; de familia quosdam... injuriam... personam absentem contumeliis, et minas multas et inhonestas. De bobus octo rapuit, et, ut putamus, jam vendidit; et adhuc manus ejus extenta. Super tecta jam loquitur quod in me de omnibus Anglis ulciscetur. Utinam aut Anglus non fuisset, aut, ubi exsulo, Anglos nunquam vidissem!

ALCHERI

CLARÆVALLENSIS MONACHI

LIBER

DE SPIRITU ET ANIMA.

(Exstat in Appendice ad tom. VI Operum S. Augustini. Vide *Patrologiæ* t. XL, col. 779.)

EJUSDEM

LIBER DE DILIGENDO DEO.

(Vide ubi supra, col. 847.)

PETRI DE ROYA

EPISTOLA

AD C. NOVIOMENSIS ECCLESIAE DECANUM.

(Vide *Patrologiæ* tom. CLXXXII, inter epistolas S. Bernardi, sub num. 41)
